ŞAFAK, İ. 2003: Sülün ve Kekliklerin Salınması ve Avlanılması, Ege Ormancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi, Yıl:2003, Sayı:1, ISSN:1300-9532, Sayfa:21-36, İzmir.

SÜLÜN VE KEKLİKLERİN SALINMASI VE AVLANMASI

İsmail ŞAFAK[1]
Orman Yüksek Mühendisi

ÖZET

Özel avlaklarda av materyali olarak kullanılacak kanatlı av ve yaban hayvanlarının araziye salınması ve avlanılması konularında Türkiye`de bilgi eksikliği bulunmaktadır. Kanatlı türlerin alanda tutulması sorunu, özellikle arazinin küçük olmasından, bitki örtüsünün yeterli ve uygun olmamasından veya bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada, salma ve avlanmadaki bilgi eksikliğini giderebilecek konulara yer verilmiştir. Çalışma özel avlak işletmelerinin geçmişte yaşadığı problemlerinin bazılarının çözümüne yönelik olarak da hazırlanmıştır.

1. GİRİŞ

Türkiye`de kanatlı[2] av ve yaban hayvanlarının üretimi ve yönetimi konularında orman teşkilatı, üniversiteler, özel üretim çiftlikleri ve özel avlaklar çeşitli araştırma ve uygulama çalışmalarını gerçekleştirmektedir. Ancak gerçekleştirilen çalışmalar daha çok üretim konularında yoğunlaşmıştır. Diğer bir ifadeyle, Türkiye`de kanatlı av ve yaban hayvanlarının üretimi konusundaki bilgi eksikliği hemen hemen aşılmıştır.

Türkiye`de özel avlak işletmeleri 1988 yılından itibaren kurulmaya başlanmıştır. Özel avlak işletmelerinin kanun değişikliği gerektiren bazı sorunlarının giderilememiş olması, uygun olmayan kuruluş yeri seçimi, uygun olmayan tür seçimi ve bilgi eksikliğinden dolayı açılan işletmeler birkaç yıl sonra kapanmıştır. Günümüzde 2-

[1] Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü-İzmir
[2] Kanatlı terimi ile keklik ve sülün türleri ifade edilmektedir.

3 adet özel avlak işletmesi etkinliklerini sürdürmektedir (ŞAFAK, 2002).

Bu çalışmada av materyali olarak kullanılmak amacıyla özel avlak işletmelerinde üretilen veya özel üretim çiftliklerinden temin edilen keklik ve sülünlerin araziye salınması ve avlanılması konusu ele alınmıştır. Üretilen kanatlı av ve yaban hayvanlarının araziye salınması ve avlanılması konularında Türkiye de bilgi eksikliği bulunmaktadır.

Avlanma sezonunda kanatlılar değişik avlanma tekniklerine konu olmakta ve vurulamayan kanatlıların salma alanına tekrar geri dönmeleri istenmektedir. Kanatlıların gündüz avlanmaya, geceleri ise salma alanına dönmeye alıştırılması, zararlılarından korunmasında büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, salma alanlarının kanatlılara bir yuva görevi görecek biçimde oluşturulması gerekmektedir.

Türkiye`de kanatlı av ve yaban hayvanı yetiştirmek isteyen özel avlak işletmecileri hem kuruluş yeri hem de tür seçimi konularında bazı sorunlarla karşılaşmışlardır (ŞAFAK, 2002). Alanda kanatlı av ve yaban hayvanlarının gereksinimlerine uygun bitki örtüsü bulunmaz ise, kanatlılar gereksinimlerine uyan çevredeki en yakın alanı yaşama alanı olarak seçecektir. Diğer bir ifadeyle işletme yönetimi kanatlı türü salmadan önce türün isteklerine uygun bitki örtüsünü arazide bulundurmalıdır. Aksi durumda uygun olmayan bir alanda gerçekleştirilecek salma işlemi işletmeyi amacına ulaştırmayacaktır.

Bir alanın üzerinde yaşatıp barındırabileceği tüm canlılar ile kendisine yönelik kullanım talebini karşılayabilme yeteneği taşıma kapasitesi olarak adlandırılmaktadır (AKESEN, 1982). Taşıma kapasitesi arazi üzerinde bulunan av ve yaban hayvanlarının miktarına, besin kalitesine, barınma ve su isteğine göre değişmektedir. Toprak türü, verimlilik, faydalanma biçimi, arazi büyüklüğü, orman örtüsü niteliği, orman kenarındaki ve yol kenarındaki çit ve hendeklerin sayısı değişimi etkilemektedir (NAGEL, 1997).

Alanın maksimum taşıma kapasitesinin belirlenmesi karşılaşılan sorunları büyük ölçüde gidermektedir. Av ve yaban hayvanı sayısı habitatın taşıma kapasitesini aştığında besin ve örtü sağlayan bitki örtüsü zarar görmektedir. Salınan miktar maksimum

taşıma kapasitesinin altında gerçekleştiğinde daha az sorun çıkarmaktadır. Ancak bu durum büyük alanlarda az sayıda kanatlı av ve yaban hayvanı salmak anlamına da gelmemektedir. Nitekim arazi üzerinde yeterince bulunmayan kanatlı av hayvanları avlanma dönemlerinde avcılardan kolaylıkla saklanır ve düşük avlanma gelirine neden olur.

Bir hektarlık bir alanda olması gereken kanatlı miktarı konusunda sabit bir görüş bulunmamaktadır. Ancak Av Kaynaklarını Koruma Tröstü (Game Conservancy Trust = GCT) sayının fazla olması durumunda kanatlıların mevcut örtüye zarar vereceği ve aynı zamanda hastalık risklerini arttıracağı gerekçesiyle 1 kanatlı için 16 m^2`lik bir alanın ayrılmasını uygun bulmaktadır. Nitekim bu ölçü kanatlının tüy ve kuyruk gagalama riskini en aza indirmektedir (GAME CONSERVANCY, 1991).

Kanatlıların alana alıştırılmadan doğrudan salınması yerine, avlanma alanlarına komşu bitki örtülerine salınması ve bu alanlarda belli bir süre beslenerek araziye alıştırılması daha uygundur. Bununla birlikte uygulanacak avlanma teknikleri de önem kazanmaktadır. Nitekim sürek avı için avlak bir tekerlek gibi tasarlanarak kanatlılar avlak kenarlarına salınmakta ve avlanma için kenardan merkeze doğru sürülmektedir (GAME CONSERVANCY, 1991).

Salma alanları kanatlıların konaklamak isteyeceği, dikkat çekici bir habitata sahip olmalıdır. Bu alanlar yırtıcılardan saklanmayı sağlayacak uygun örtüyü, yağmur ve fırtınalardan koruyacak barınakları ve uyumayı sağlayacak yükseklikte çalı ve ağaç tabakasını bünyesinde taşımalıdır (GAME CONSERVANCY, 1991). Salma alanlarının tepe çatısı türün isteklerine göre düzenlenmelidir. Örneğin kapalılığının fazla olduğu durumda güneş ışınlarının içeri girmesine olanak tanıyan düzenlemeler yapılır. Bitki örtüsünün yeterli olmaması durumunda uygun örtü oluşturmak için çeşitli türler dikilmelidir.

Brassica oleracea (Lahana), ***Beta vulgaris*** (Şeker pancarı), ***Zea mays*** (Mısır), ***Panicum effusum*** (Darı) ve ***Helianthus annus*** (Ay çiçeği) gibi bitkiler genellikle kanatlıların sevdiği tek yıllık bitkiler arasında gösterilmektedir. GCT`ın araştırmalarına göre kanatlılar lahana ve şeker pancarını barınak olarak kullanılır iken mısır, darı ve ay çiçeğini hem barınak hem de besin olarak

kullanmaktadır. Temmuz ayından başlayıp aralık ayına kadar darının, şubat ayına kadar şeker pancarının veya ağustos ayından itibaren lahananın rotasyonlu olarak alanda bulundurulması önerilmektedir (THE ADVISORY SERVICE OF GAME CONSERVANCY LIMITED, 1994).

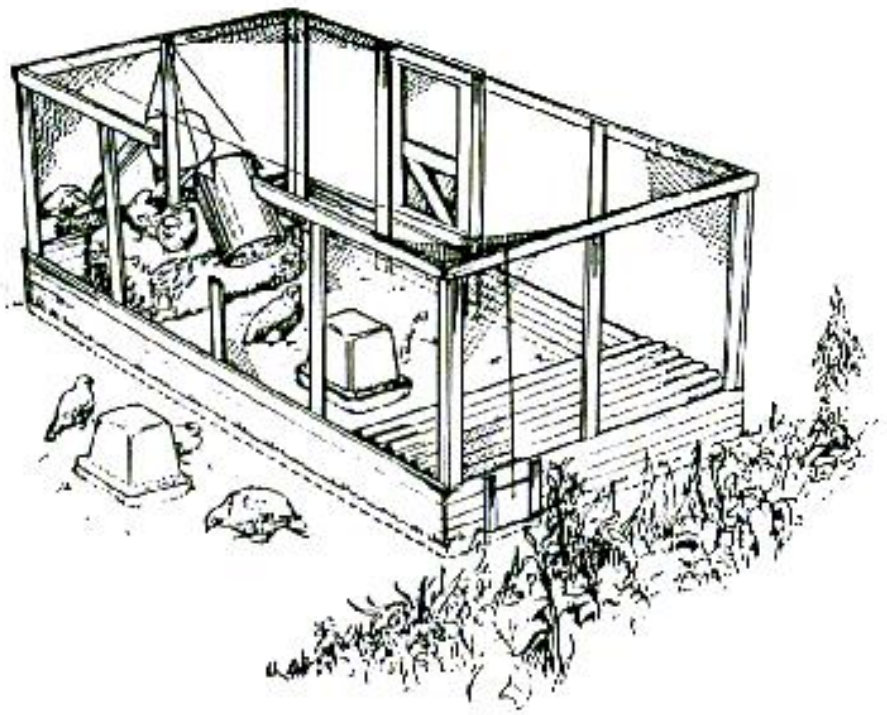
Salma etkinliği kanatlıların yaklaşan tehlikeyi anız üzerinde daha iyi görmesi ve daha kolay kaçabilmesi için hasat işleminden sonra yapılmalıdır. Ayrıca, kanatlıların hasat işleminde kullanılan makinelerden de zarar görme olasılığı bulunur. Bu bağlamda salma zamanı avlak veya çiftlik içerisinde yapılan diğer tarımsal etkinliklere de bağımlılık gösterir.

Arazide yapılması gereken tesis ve hazırlıklar tamamlandıktan sonra kanatlılar kafes veya kümesler ile salma bölgesine taşınır. Bunun için GCT, 34 kanatlı kapasiteli dış boyutları 0,9 m uzunluğunda, 0,6 m genişliğinde ve 0,2 m yüksekliğinde bulunan bir ahşap taşıma kutusunu önermektedir (GAME CONSERVANCY, 1991).

2. KEKLİKLERİN ARAZİYE SALINMASI İLE İLGİLİ BİLGİLER

Kekliklerin araziye salınması için öncelikle keklik salma kafeslerine gereksinim duyulmaktadır. 6 x 3 m boyutunda bulunan bir salma kümesi 50 kanatlı; 3 x 3 m boyutunda bulunan salma kümesi ise 25-30 kanatlı kapasitelidir. Ancak 20 kınalı keklik ya da 12 çil keklik için 3 x 1,5 m boyutunda hazırlanan alternatif kafesler de bulunmaktadır (GAME CONSERVANCY, 1991).

Kutu şeklinde kanatlıların gökyüzünü görmesine ve çevresini tanımasına olanak tanıyan kafesler GCT tarafından tavsiye edilmektedir. Bu tip kafeslerin üst kısmı ağ ile kaplı ve yüksekliği 30-50 cm arasındadır. Bu kafeslerin etrafı plastik ağ veya fileler ile çevrilmiştir. Bu kafes Resim 1`de görülmektedir. Her kafeste keklikler için yiyecek ve suluk bulundurulur. Suluk 25 litre kapasiteli olup, 20-25 cm yükseklikte ve kafese 45°`lik açı yapacak şekilde yerleştirilir. Kafesin içerisinde kanatlıların tünemesi için bir adet dikdörtgen şeklinde kümelenmiş saman yığını bulundurulur. Bu saman yığınının bir benzeri kafesin dışına ve diğerinin yanına konulur (GAME CONSERVANCY, 1991).

Resim 1. Keklik salma kafesi (GAME CONSERVANCY, 1991)

Yaşları 8-12 hafta arasında olan keklik palazları salma için uygun büyüklükte kabul edilir. Aynı yaşlı ve tek bir grup kınalı kekliğin tamamı 1 hafta ya da 10 gün içerisinde salınabilir. Salma işlemini gerçekleştiren görevli salma kafesine yavaşça yaklaşır 3 ya da 4 kekliğin salınmasına olanak sağlayacak şekilde kafesin kapağını açıp kapatır. Bu işlemden sonra görevli kafesten uzaklaşır. Salınacak kekliklerden bir kaç tanesinin salınmadan bir süre daha kafes içinde tutulması, salınan kekliklerin tekrar kafeslerin bulunduğu alana dönmesine yardımcı olur (GAME CONSERVANCY, 1991).

Salma işlemi sonunda keklikler olgun ve en az 14 haftalıktır. Uçma yeteneklerinin arttırılması ve yabanıl çevreye uyum sağlayabilmesi amacıyla ilk av programından 4 hafta önce kekliklerin tamamının salınmış olması önerilir. Salma işlemi

tamamlanınca kafes kaldırılır. Ancak kekliklerin yiyecek, içecek ve korunakları salma alanına bırakılır (GAME CONSERVANCY, 1991).

Kafeslerin sayıca yeterli olmaması durumunda farklı zamanlarda birkaç grup halinde salma işlemi uygulanır. Ancak ilk salınan grup doğada daha uzun kaldığı için ikinci ve sonraki gruplara göre doğal ortama daha çok uyum sağlar. Bu yüzden kekliklerin doğal ortama alışması için avlanma programlarının ilk salınan gruptan son salınan gruba doğru yapılması, av programlarını daha eğlenceli ve verimli biçime dönüştürür.

Keklikler yuvalarından salındıktan sonra bir süre uçma eğilimindedirler. Bu nedenle kekliklerin yoruldukları zaman konabilecekleri çeşitli bitkiler ve bir takım tesisler alanda bulundurulur. Bunlar çitler, küçük küme halinde çalılar, yeni dikilmiş fidanlar, av hayvanları için yetiştirilen bitkisel ürünler olabilir. Arazi üzerinde keklikler için mısır, pancar, şalgam kökleri, hardal gibi bitki türlerinin bulundurulması uygundur. Çil keklikler genellikle sık çalı türlerine, kınalı keklikler ise kısa boylu çalılıklara konmayı tercih eder (GAME CONSERVANCY, 1991).

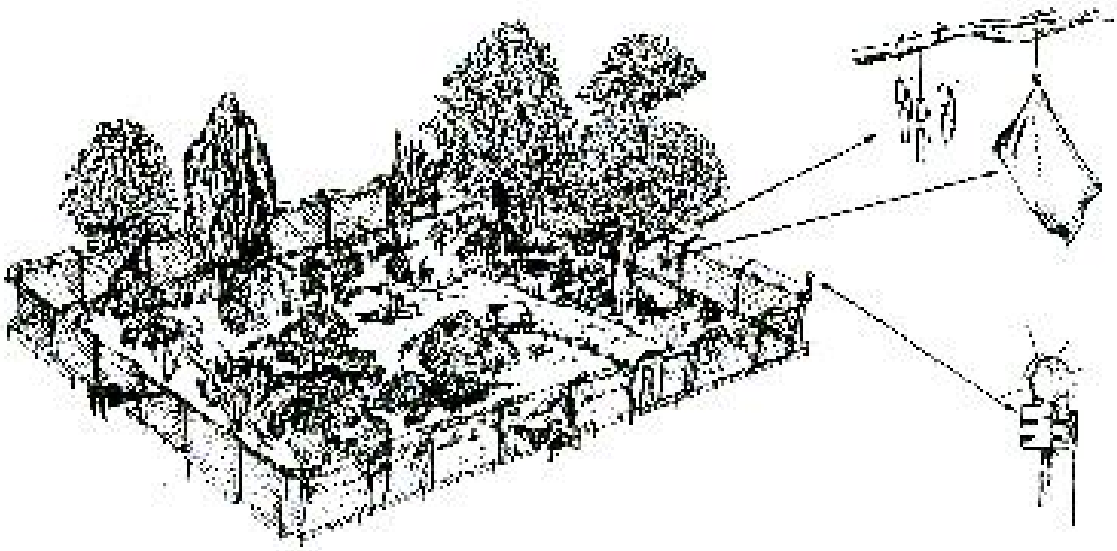
3. SÜLÜNLERİN ARAZİYE SALINMASI İLE İLGİLİ BİLGİLER

Sülünler için ormanlık alanın kapalılığı oldukça önem taşır. Nitekim sülünler orman kenarından orman içine doğru 20 m uzaklıkta yoğun, 50 m uzaklıkta ise nadir olarak bulunur. Sülünler ***Lonicera nitida***, ***Lonicera pileara***, ***Cotoneaster sp***., ***Prunus laurocerasus***, ***Buxus sempervirens***, ***Symphoricarpus rivularis*** gibi türleri barınak; ***Cotoneaster distichus***, ***Cotoneaster frigidus***, ***Crataegus prunifolia***, ***Hippophae rhamnoides***, ***Sorbus aucuparia*** gibi türleri ise yiyecek olarak kullanırlar (MCCALL, 1988).

Sülünler yaşama ortamı özelliklerine göre açık ve kapalı kafeslerde olmak üzere iki biçimde alana bırakılır. Sülünler yaşama ortamının elverişli bulunmadığı durumlarda kapalı kafesler aracılığı ile alana salınır. Kapalı kafeslerde salma habitatın sürekli olmadığı, düzenlenmemiş alanlarda uygulanan bir yöntemdir. 30 m^{2}`lik bir kapalı kafes 250 sülün yavrusunu bir kaç gün veya hafta barındırabilir. Salınacak sülün palazlarının 8 haftalık olması tercih

edilir. Salınan sülünlerin açık kafeslere alıştırılması 6-8 hafta sürmektedir (GAME CONSERVANCY, 1991).

Salma bölgesinde kurulacak tesisin amacı, bir yandan hayvanları yabanıl yaşama alıştırmak, diğer yandan güvenli bir barınak oluşturmaktır. Resim 2`de gösterilen salma tesisi ençok 500 sülün kapasiteli olup, tesiste bir sülün için 16 $m^2$`lik bir alan ayrılmıştır. Buna göre salma tesisi yaklaşık 80 x 100 m boyutunda olup, ölçeğe uygun olarak değişiklik yapılabilir. Salma kafesinin enaz % 60 oranında ot ve çalı gibi bitki türleri ile örtülmesi uygundur. Düzgün ve doğru bir şekilde yerleştirilmiş tesis en az 10 yıl kullanılabilir. Yine ibreli ve yapraklı ağaçlardan oluşan 7-12 yaşları arasındaki bir ağaçlandırma sahası sülünler için uygun bir yaşama ortamı oluşturabilir (GAME CONSERVANCY 1991).

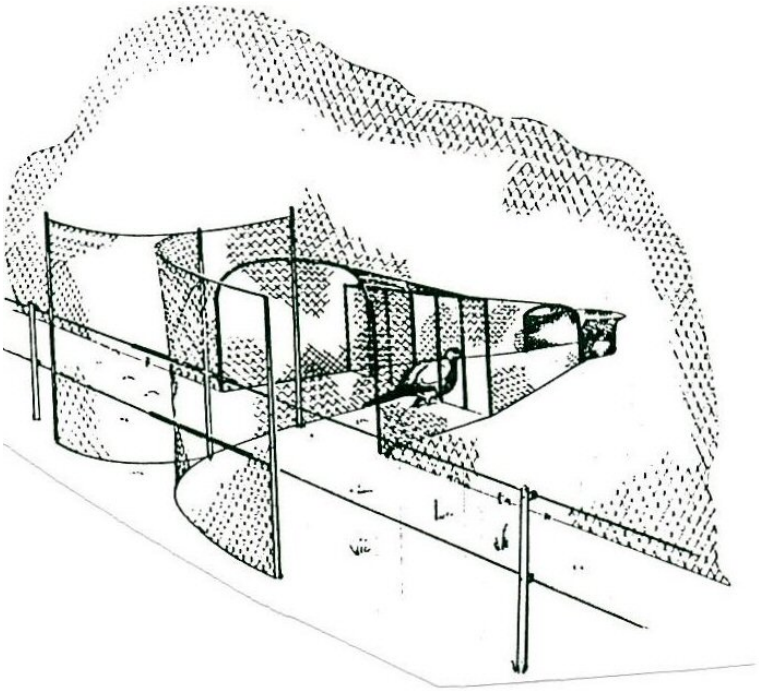

Resim 2. Game Conservancy Trust (GCT)'ın önerdiği bir sülün salma kafesi (GAME CONSERVANCY, 1991).

GCT, Resim 2`de gösterilen tesisin çit yüksekliğinin enaz 1,8 m olmasını tavsiye etmektedir. Bu çit için 2,4 m`lik bir tel örgü kullanılır. Çitin alt tarafı 25 mm`lik 0,90 m genişliğinde ve üst tarafının 50 mm`lik 1,8 m genişliğinde tel örgü kullanılarak kapatılması uygundur. Yüzeyden 25 cm derinlikte tel örgü dışarı doğru kıvrılır ve çivi ile sabitleştirilir. Tilkilerin üstten girmesini engellemek amacıyla da 25-30 cm genişliğinde bir saçak dışarı doğru bırakılır. Bu durumda toplam yükseklik 2,1 m olur. En az 3 m uzunluğunda kaliteli ahşap direkler ya da demir direkler 60 cm`lik kısmı toprağa girecek şekilde, birbirlerinden en çok 5 m mesafe ile yerleştirilir (GAME CONSERVANCY, 1991).

Tesisin köşeleri Resim 2`deki gibi dik olmayacak biçimde çevrilir. Bu çevreleme kötü havalarda kanatlıların birbirini örtüp boğarak öldürme riskini ve bir yırtıcı hayvan tarafından köşede kümelenen kanatlıların topluca öldürülme riskini azaltır. Parıldayan ışıklar, asılı torba veya çuvallar, parlayan metal şeritler düzenli olarak kafes kenarlarına yerleştirilerek baykuş zararları önlenebilir. Kafes üzerindeki açıklık siyah ipliklerin birbiri üzerinden çaprazlanmasıyla kapatılabilir. Tüm bu önlemlerin yanında, sülünler en kısa zamanda ve güçlü bir şekilde zorlanarak uçmaya alıştırılır.

Salınan sülünlerin araziden çıktıktan sonra tekrar salma kafesinin içine girebilmeleri için zeminde açık kapılar bırakılır. Bu kapılar farklı yönden gelen sülünlerin içeri girmesine olanak sağlayacak ve ayak izlerini silecek biçimde yapılır. Nitekim GCT, her 50 m`ye bir giriş kapısının yerleştirilmesini önermektedir. Ancak bu kapılar özellikle tilkilerin içeri girmesini önleyecek şekilde yapılmalıdır. Bu yüzden kapıların huni şeklinde 9 cm'lik bir boşluğu ve 30 cm'lik bir yüksekliği içerecek biçimde yapılması uygundur. Nitekim bu şekilde oluşturulacak kapılar yaklaşık 12 haftalığa kadar olan sülünlerin geçişine olanak tanır. Kapı mesafenin dar olması yetişkin bir tilkinin içeri girmesine engel olur. Resim 3`de sülün salma alanlarında sülünlerin içeri girebilmelerine olanak tanımak için yapılan bir kapı resmi görülmektedir (GAME CONSERVANCY, 1991).

Resim 3: Sülün salma kafeslerinde sülünlerin içeri girebilmelerini sağlayan bir kapı (GAME CONSERVANCY, 1991).

Salma alanının bir kaç küçük merkezden oluşması yerine, bir tek merkezden yapılması daha faydalıdır. Nitekim tek merkezli salmanın maliyetleri düşürme, daha az zaman harcama ve kanatlıların hem yırtıcılardan, hem de kaçak avcılardan daha iyi korunmasını sağlama gibi faydaları mevcuttur. Kanatlıların tek bir kafesten salınması planlanmış ise ağustos ayında yaşlı palazların, temmuz ayında ise gençlerin araziye salınması uygundur.

4. ÖZEL AVLAKLARDA YETİŞTİRİLEN SÜLÜN VE KEKLİKLERİN AVLANMASI İLE İLGİLİ BİLGİLER

Av ve yaban hayvanlarının avlanma planı yapılmadan avlanma programlarına alınması işletmenin sürekliliği açısından uygun değildir. Avlanma planı envanteri yapılmış sınırları belli olan bir avlak alanında avlanmasına izin verilen hayvanlardan hangi cinsiyetten ve yaş grubundan kaç adet hayvanın, hangi usul ve tekniklerle avlanılacağı ile bu avlanmanın ne zaman kaç avcı tarafından ve ne kadar süre içerisinde yapılacağının yer aldığı belgelerdir (IĞIRCIK, 2001). Bu bağlamda avlanma planı, avlanma etkinliğinin hangi bölgede düzenlenebileceğini işletme yöneticisine göstermektedir.

Avlanma planı düzenli bir envanter ve izleme işlemine dayanmaktadır. Avlanılacak miktarın belirlenebilmesi için populasyonların yumurtlama öncesi sayıları ile bireylerin hayatta kalma oranlarının belirlenmesi gerekir (IĞIRCIK, 2001). Bu oranlar belirlendikten sonra avlanma planı kolaylıkla yapılabilir.

Özel avlak işletmelerinde avlanma planı arazinin küçük olması ve üretilen, salınan ve avlanılan hayvan bilgilerinin bilinmesi nedeniyle devlet avlaklarına göre daha kolay yapılır. Devlet avlaklarında avlanma planları süreklilik temeline dayanmakta iken özel avlaklarda böyle bir kaygı bulunmayabilir.

Özel avlak işletmelerinde salma işlemi yapılmadan önce bir önceki yıldan kalan av ve yaban hayvanlarının sayısı belirlenir. Bu envanter işlemi sonuçları ile araziye salınması planlanan av hayvanları sayısı değerlendirilerek avlanma planı yapılır. Bir sonraki aşamada yetiştirilen yaban hayvanları araziye avlanma planı kapsamında bir düzen içerisinde salınır. Bu düzen daha çok avlanmanın gerçekleştirileceği alan, bitki örtüsü, yaban hayvanı yoğunluğu gibi faktörlere göre belirlenmektedir. Çalı, ibreli ve yapraklı odunsu türlerin arazi üzerine yerleştiriliş biçimi avlanma teknikleri açısından da önemlidir (MCCALL, 1988).

Üretilip araziye salınan yaban hayvanlarının avlanma planları yapılmasından sonraki aşaması avlamadır. Nitekim avlanma planlarında avlanılmasına karar verilen hayvanlar artık av hayvanı

olarak adlandırılır. Av ve yaban hayvanlarının avlama aşamasında avlanma yöntemleri oldukça önemlidir. Bu bölümde özel avlak işletmelerinde kullanılan sürek, parlatma ve bek avı ile ilgili bilgilere kısaca yer verilmiştir.

4.1. Sürek Avı

Sürek avı tavşan, tilki gibi küçük memeli hayvanlar ile keklik, sülün gibi kanatlılar için yaygın olarak uygulanmaktadır. Türkiye`de özellikle orman köylüleri tarafından tarım arazilerine zarar verdiği gerekçesiyle yaban domuzu için yaygın olarak sürek avı yapılır. Türkiye`de özel avlak işletmelerinin bir kısmı sürek avı yaptırmaktadır. Sürek avı özellikle İngiltere gibi birçok ülkede çok yaygın olarak kullanılan bir avlanma yöntemidir.

Sürek avı, Türkiye`de orman ve bakir alanlarda avcıların birbirlerinden belirli bir uzaklıkta durmaları ve sarpçıların belirli bir yöne doğru düz bir hat boyunca, önlerine çıkan hayvanların çeşitli biçimlerde avcılara doğru sürülmesiyle yapılmaktadır (ÇANAKÇIOĞLU ve MOL, 1996). Ancak batılı ülkelerde ve Türkiye`deki özel avlak işletmelerinde sürek avı farklı bir biçimde uygulanmaktadır. Bu tip sürek avında avcılar belirli bir aralıkla arazi üzerinde belirlenen noktalara yerleştirilirler ve arazinin diğer tarafında bulunan sürenciler ellerinde bulunan bayrakların yardımı ile kanatlıları avcıların bulunduğu noktalara doğru V şeklinde sürerler. Birçok kanatlının bir anda avcıların üzerinden geçmeye başlamasıyla sürek avı başlar. Özel avlaklarda avcıların sol taraflarında isteğe göre birer yardımcı bulunabilir. Yardımcılar avcının zaman kaybetmemesi için, boşalan tüfeğini doldurup avcıya vermekle görevlidir. Sürek avı daha çok ava yeni başlayan genç avcılar, orta yaşlı veya yaşlı avcılar tarafından tercih edilmektedir.

Alanın topografik yapısı, bitkilendirme, rüzgar ve doğal uçuş yolları kanatlıların havalandıktan sonra gidecekleri yönü veya yolu etkiler. Arazi topografyasının rahatsız edilen kanatlıların nasıl hareket edeceğini belirlemede önemi büyüktür. Ancak avlanma sırasında arazi üzerinde, sesler çıkararak aynı anda belirli bir yöne doğru kanatlıların uçmasını sağlayan sürenciler bulunduğunda, arazinin topografik özelliği önemini büyük ölçüde yitirir.

Her kanatlı türüne göre, uygulanan değişik sürme teknikleri bulunmaktadır. Sürme işleminde iletişimin sağlanamaması en çok yaşanan sorunlardandır. Bu sorun büyük alanlarda daha yoğun yaşanır. Bu nedenle alandaki sürencilerin arazinin topografyasını, doğal uçuş yollarını, sürme işleminin amacını ve nasıl bayrak kullanılacağını bilmesi gerekir. Örneğin bayrak kanatlıların belirlenen bir araziye doğru havalandırılması sırasında değil, hareket halinde bulunan kanatlıların hareket yönünü değiştirmede kullanılır. Beyaz en uygun bayrak rengi olarak kabul edilmekle birlikte, GCT bayraklarda turuncu ve kırmızı renk tonlarını daha etkili bulmaktadır (GAME CONSERVANCY, 1991).

4.2. Parlama (Parlatma) Avı

Bu teknik keklik, bıldırcın, ördek, çulluk gibi küçük av ve yaban hayvanlarına uygulanmaktadır. Belirli bölgelerde bulunan kanatlıların köpekli veya köpeksiz olarak, havaya kaldırılmasıyla yapılan avlanma parlama (parlatma) avı olarak adlandırılır. Bu avlanma biçiminde av köpeklerinin kullanılması avda büyük kolaylıklar sağlar. Parlama avı özel avlak işletmelerinde ve devlet avlaklarında uygulanan bir avlanma yöntemidir. Bu avlanma yöntemi avcılar tarafından sürek avına göre daha eğlenceli bulunur.

Parlama avının getirisi, sürek avının getirisinden oldukça azdır. Bu avlanma tekniği arazinin küçük, arazi üzerinde yeterli bitki örtüsünün bulunmaması, arazi topografyasının uygun olmaması, tüketicinin tercihi gibi durumlarda uygulanır. Ayrıca üretilen av ve yaban hayvanlarının özellikleri parlama avının yapılmasını zorunlu kılabilir.

4.3. Bekleme Avı

Bekleme avının amacı av ve yaban hayvanlarını gözetleyerek en uygununu vurmaktır. Bekleme avı yaban hayvanlarının geçiş yolları üzerindeki çayır ve tarlaların orman kenarlarına rastlayan kısmına, uygun ağaçlar üzerine veya özel yapılan bekleme yerlerine genellikle sabahları şafak sökmeden ve akşam üzeri karanlık basmadan yerleşilerek yapılır. Bekleme avı kolay ve emin bir avlanma tipidir. Bu av tekniği hemen hemen tüm

av ve yaban hayvanlarına uygulanabilir. Bu av tekniğinin iyi şekilde uygulanabilmesi için hayvanların saklandığı, otladığı, su içtiği yerlerin iyi bilinmesi gerekir (ÇANAKÇIOĞLU ve MOL, 1996).

Türkiye`de kınalı keklik ve ördek avı yaygın olarak bekleme avı ile yapılmaktadır. Keklik yerden havalanan av kanatlıları içerisinde avcıların avlamaktan en çok zevk aldığı av hayvanı türüdür (ÜÇBAŞ, 1999). İlki günün ilk ışıklarıyla, diğeri gün batımı öncesinde olmak üzere, keklik günde en az iki kez yayılıma çıkmaktadır (RICE and DAHL 1978). Bu bağlamda keklik yayılıma çıktığı zamanlarda geçiş yollarında beklenerek avlanabilir.

5. SONUÇ

Türkiye`de kanatlı av ve yaban hayvanlarının üretimi konusundaki bilgi eksikliği artık büyük bir darboğaz oluşturmamaktadır. Üretilen kanatlı av ve yaban hayvanlarının araziye salınması ve hasat edilmesi (pazarlanması) konularında Türkiye`de bilgi eksikliği bulunmaktadır.

Avlak arazisi üzerinde kanatlıların isteklerine uygun bitki örtüsünün bulunmaması, kanatlıları yaşama alanı bulma sorunu ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu durumda kanatlılar genellikle avlak dışındaki isteklerine uygun en yakın alanı yaşama alanı olarak seçmektedir. Bu nedenle kanatlı türün isteklerine uygun bitki örtüsünün arazide bulundurulması olmazsa olmaz şartlardan bir tanesidir.

Av ve yaban hayvanı sayısı habitatın taşıma kapasitesini aştığında, besin ve örtü sağlayan bitki örtüsü zarar görür. Bu zararın kontrol altında alınabilmesi için GCT, bir kanatlı için 16 m^2`lik alanın ayrılmasını uygun bulmaktadır.

Türkiye`deki özel avlak işletmelerinin büyük çoğunluğu (gerek avlak alanlarının küçük olması gerekse yaşama alanı özelliklerinin uygun olmaması nedeniyle) kanatlıların salınma işlemini hasat zamanından birkaç saat önce gerçekleştirmektedir. Oysa kanatlıların uçma yeteneklerini kazanabilme, doğal yaşama alışabilme vb. özellikleri kazanabilmesi için birkaç haftalık bir zamana gereksinimi vardır. Yine kanatlıların alana alıştırılmadan doğrudan salınması yerine, avlanma alanlarına komşu bitki

örtülerine salınması ve bu alanlarda belli bir süre beslenerek araziye alıştırılması daha uygundur.

Yaşları 8-12 hafta arasında olan keklik palazları salma için uygun büyüklükte kabul edilir. Aynı yaşlı ve tek bir grup kınalı kekliğin tamamı 1 hafta ya da 10 gün içerisinde salınabilir. Uçma yeteneklerinin arttırılması ve yabanıl çevreye uyum sağlayabilmesi amacıyla ilk av programından 4 hafta önce kekliklerin tamamının salınmış olması önerilir.

Sülünler orman kenarından orman içine doğru 20 m uzaklıkta yoğun, 50 m uzaklıkta ise nadir olarak bulunmaktadır. İbreli ve yapraklı ağaçlardan oluşan 7-12 yaşları arasındaki bir ağaçlandırma sahası sülünler için uygun bir yaşama ortamı oluşturur. 8 haftalık sülün palazları salma için tercih edilir. Sülünler yaşama ortamı özelliklerine göre açık ve kapalı kafeslerde olmak üzere iki biçimde alana salınır. Yaşama ortamının elverişli olduğu durumlarda açık kafesler sülünlerin salınmasında kullanılabilir. Sülünlerin açık kafeslere alıştırılması 6-8 hafta sürmektedir. Yaşama ortamının elverişli bulunmadığı durumlarda sülünler, kapalı kafesler ile alana salınabilir.

Av ve yaban hayvanlarının avlanma planı yapılmadan avlanma programlarına alınması işletmenin sürekliliği açısından uygun değildir. Özel avlak işletmelerinde avlanma planı arazinin küçük olması ve üretilen, salınan ve avlanılan hayvan bilgilerinin bilinmesi nedeniyle devlet avlaklarına göre daha kolaydır. Özel avlak işletmelerinde salma işlemi yapılmadan önce, arazide bir önceki yıldan kalan ve yeni doğan av ve yaban hayvanlarının sayısı belirlenir. Bu envanter işlemi sonuçları ve araziye salınması planlanan av hayvanı sayısı değerlendirilerek avlanma planı yapılır.

Kanatlılar özel avlak işletmelerinde genellikle sürek avı, parlatma avı ve bek avı olmak üzere üç biçimde avlanılır. Sürek avı özel avlak işletmeleri tarafından çok kısa sürede çok fazla av hayvanının vurulmasına olanak tanıdığı için diğer avlanma tekniklerine göre daha fazla tercih edilir. Ancak sürek avının uygulanmasında arazi büyüklüğü ve arazi topografyası oldukça önemli bir kısıttır. Türkiye`deki özel avlak işletmelerinin çoğunluğunda, yeterince büyük alan bulunmadığı için sürek avı uygulanamamaktadır.

KAYNAKLAR

- AKESEN, A., 1982. Rekreasyonel Taşıma Kapasitesi ve Açıkhava Rekreasyonu Planlamalarındaki Önemi. *İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi*, Seri: B, Cilt: 32, Sayı: 1, Sayfa: 216-223. İstanbul.

- ÇANAKÇIOĞLU, H., MOL, T., 1996. Yaban Hayvanları Bilgisi İstanbul Üniversitesi, Yayın No: 3948, Fakülte Yayın No: 440, ISBN: 975-404-424-4, 550 s. İstanbul.

- GAME CONSERVANCY'S ADVISORY SERVICE, 1991. Gamebird Releasing. The Game Conservancy Limited, 75 p. Hampshire.

- IĞIRCIK, M. 2001. Türkiye'nin Av Potansiyelinin Geliştirilmesine İlişkin Sosyo Ekonomik Çözümleme. İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), 215 s. İstanbul.

- MCCALL, I., 1988. Woodlands for Pheasants. The Game Conservancy Limited, 100 p. Hampshire.

- NAGEL, W. O., 1997. Common Sense in Game Management, Missouri Department of Conservation. (Referans Tarihi:10 Ekim 2000) Available: www.conservatio.state.mo.us.

- ŞAFAK, İ. 2002. Özel Avlakların Sağlayabileceği Faydalar ve Karşılaştığı Darboğazların Sosyo-Ekonomik Açıdan Çözümlenmesi. İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Ormancılık Ekonomisi Programı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), 162 s. İstanbul.

- RICE, F. P., DAHL, J. I., 1978. Game Bird Hunting, Book Division, Times Mirror Magazines Inc. 3 press, New York.

- THE ADVISORY SERVICE OF GAME CONSERVANCY LIMITED, 1994. Game and Shooting Crops. The Game Conservancy Limited, ISBN:0-9500130-8-0, 97 p. Hampshire.

- ÜÇBAŞ, K., 1999. Avcının Temel Eğitimi. 4 Renk Yayınları. Ankara.